LUND UNIVERSITY

Fru Nanna Grönvalls bokbinderi

Strömquist, Helena

Published in:
Malmö Museers e-skrifter

2007

Link to publication

Citation for published version (APA):
Strömquist, H. (2007). Fru Nanna Grönvalls bokbinderi. *Malmö Museers e-skrifter*, (nr 6), 1-15. http://www.malmo.se/Medborgare/Kultur--noje/Museer--utstallningar/Malmo-Museer/Utstallningar/Basutstallningar/Tidernas-stad/Arbeten/Foretagare/pagefiles/NannaGronvall.pdf

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Fru Nanna Grönvalls bokbinderi

Helena Strömquist Dal

Malmö Museers e-skrifter nr 6
ISSN 1651-9795

Fru Nanna Grönvalls bokbinderi

Helena Strömquist Dal

Malmö Museers e-skrifter nr 6
ISSN 1651-9795

Malmö Museers e-skrifter

1. Dokumentationsprogram 2003-2006.
2. Insamlingspolicy 2003. Malmö Museer.
3. Tony Arnér. Malmö Strumpfabrik. Dokumentation vid Malmö Museer. 2004.
4. Stefan Nyzell. Arbetarnas Möllevången och Möllevångskravallerna 1926. 2005.
5. Johan A Lundin. Malmö, industristaden. Addo, Cementa, Ljungmans, Kockums. 2005.
6. Helena Strömquist Dal. Fru Nanna Grönvalls bokbinderi. 2007.

ISSN: 1651-9795
Malmö Museers e-skrifter nr 6
© Helena Strömquist Dal och Malmö Museer 2007
Malmö Museer, Box 406, 201 24 Malmö
www.malmo.se/museer
Grafisk utformning: Magnus Gudmundsson
Omslagsfoto: Porträtt på Nanna Grönvall. Tillhör Jan Donnér.

Malmö stad
Malmö Museer

Malmö Museer
tidernas stad

Förord

Hösten 2006 förvärvade Malmö Museer in ca 400 föremål från Nanna Grönvalls bokbinderi. Förvärvet möjliggjordes i samarbete med bokhistorikern Helena Strömquist Dal som är verksam vid institutionen för Kulturvetenskap, Lunds universitet.

Förvärvet sammanföll med planeringen av museets nya basutställning Tidernas stad. Det är en stadshistorisk utställning om Malmö och de människor som levt och verkat i staden under de senaste 150 åren. Nanna Grönvall passade bra in i utställningens tema och presenteras där under rubriken Kvinnliga entreprenörer.

Redan 1997 gjorde Helena Strömquist Dal en inventering av de föremål som användes av Nanna Grönvall och som fortfarande användes av hennes efterträdare. Inventeringslistan finns sist i denna skrift och överensstämmer till stor del med Malmö Museers förvärv.

Texten är tidigare publicerad i Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen 84 (1997) och basutställningen Tidernas stad gör det aktuellt att publicera den i Malmö Museers e-skriftserie.

Magnus Gudmundsson
Indendent vid Malmö Museers dokumentationsenhet

Fru Nanna Grönvalls bokbinderi

”Grönvall, Nanna, fru, idkar bokbinderirörelse” står det i Malmö Stads Adresskalender för år 1895. Vem var Nanna Grönvall och hur såg hennes bokbinderi ut? En liten rörelse av detta slag lämnar som regel inte många handlingar efter sig och dess omfattning och framgång är i de flesta fall beroende av innehavarens levnadsomständigheter och personliga drivkraft. Bokbinderiets historia blir också personhistoria då de uppgifter som finns kvar bl.a. får sökas i mantalslängder och bouppteckningar och inte i någon kvarlämnat företagsarkiv. Hantverkaren lämnar till eftervärlden sina föremål och de berättar en del av hantverkets historia, vi försöker utröna deras konstnärliga värde och hantverkets kvalitet. Det är svårare att svara på frågan vem Nanna var och hur hon drev sin rörelse, organiserade sin arbetsdag och familjens liv.

Denna framställning grundar sig på de uppgifter jag funnit om Nanna Grönvall på Malmö Stadsarkiv och i en tidningsartikel i Sydsvenska dagbladet Snällposten 1924 där olika uppgifter om och av henne lämnas. Böcker i biblioteket på Torups slott och ett fotografi från Industri-Slöjd- och Konstutställningen i Lund berättar om de bokband hon framställde liksom de stämplar och maskiner som fortfarande finns hos efterträdaren till Nanna Grönvalls Bokbinderi.

Johanna Vilhelmina

Nanna Grönvalls flicknamn var Johanna Vilhelmina Samuelsson. Hon föddes i Simrishamn den 6 april 1859 som dotter till järnhandlare Anders Johan Samuelsson och hans hustru Mathilda Cecilia Lantau. År 1879 gifte sig Nanna med Johan Georg Grönvall från Östra Tomarp i Skåne, hon var då 20 år gammal. Under de första åren tillsammans i Tomarp födda Nanna fyra av deras sju barn, Johan Oskar Ruben, Johan Georg, Ulla Mathilda och Elsa. Familjen bodde sedan i Lund några år innan de flyttade till Malmö i början av 1890-talet.[1] Nanna har då fött tre barn till, Magnus Gustaf Georg, Helga Vilhelmina och den yngsta Nanna Augusta som dog bara tre år gammal 1893. Samma år öppnade Nanna bokbinderi i Malmö. Var hon lärt sig yrken är inte bekant, själv uppger hon sig ha haft några läroår bl.a. hos Anker Kyster i Köpenhamn. Denna skulle ha gett henne några värdefulla inblickar i yrket innan hon öppnade sitt bokbinderi, men det mesta hade Nanna lärt sig på egen hand.[2]

Nanna Grönvalls bokbinderi

Fru Grönvalls Bokbinderi var först beläget på S:t Petri Kyrkoplan 17 i Malmö. Hennes make Georg var handlande och hade agenturaffär. Adresskalendern för 1897 meddelar att bokbinderiet var beläget på Engelbrektsgatan 32 och 1902 idkade fru Grönvall sin rörelse på Larochegatan 39. År 1906 flyttade verksamheten till Stora Nygatan 66 som enligt adresskalendern också var bostad.[3] Bokbinderiet var sedan beläget på Engelbrektsgatan 1.[4] Det är oklart om Nanna levde alla år tillsammans med sin make. Efter år 1900 är han skriven i Nevitzhög men är fortfarande upptagen i Adresskalendern på hustruns adress några år framåt. Kanske levde paret skilda åt fram till maken Georgs död 1916.[5]

Det verkar som om Nanna Grönvalls son Magnus Georg blev hennes framtida stöd. Enligt 1912 års kalender var han verksam som bokhållare vid St. Valvsverket med bostadsadress Stora Nygatan 66, där modern drev bokbinderi. I sitt testamente talar Nanna med tacksamhet om det ekonomiska stöd sonen efter förmåga i alla år bistått familjen med.[6]

Familjen Grönvalls hushåll var stort och hade fler medlemmar än den närmaste familjen. Förutom de sex barnen och en jungfru bodde Nannas syster Augusta Mathilda Samuelsson, lärlingen Gustaf Oscar Gustafsson och två gesäller Leonard Ohlson och Hans August Nilsson på samma adress.[7] Nanna Grönvall utbildade lärlingar till gesäller i sitt bokbinderi, flera av dem skulle sedan verka i yrket i Malmö och Lund. De utlärda pojkarna och flickorna med godkänt gesällprov finns upptagna i Malmö Hantverksförenings Gesällmatrikel.[8] Redan 1896 erlade Carl Ludvig Ros från Eksjö gesällprov för Hantverksföreningen. Gustaf Oscar Gustafsson blev utlärd gesäll 1899. Han drev tillsammans med Ivar Iverson och sedan på egen hand ”firma Ivar Iverson & C:o ett av Malmös största och välkändaste bokbinderier”.[9] Bror Birger Kron erhöll gesällbrev med 3:e belöningsgraden 1904. Sofia Wilhelmina Bengtsson blev utlärd 1907 och erhöll 3:e belöningsgraden för sitt prov. Sofia öppnade sedan bokbinderi i Malmö.[10] Redan 1908 blev Ida Charlotta Petterson gesäll med 3:e belöningsgraden.[11] Nannas sista lärlingar var Sigrid Clara Neergard från Norge och Edgar Jonsson, de fick sina gesällbrev 1927. Nanna Grönvall deltog som styrelseledamot i Malmö stads arbetsförmedling.[12] Kanske hade hon ett socialt engagemang och kunde i sin rörelse ge plats åt en lärvillig pojke eller flicka.

Hur var hennes lilla bokbinderirörelse organiserad? Verkstaden hade en intilliggande bostad och hushållet hade en lärpojke och en eller två gesäller inneboende. Denna ordning som rådde i hennes hushåll på 1890-talet och de första åren på 1900-talet för tankarna till det sedan 1846 avskaffade skråväsendet. Lärlingens arbete byttes mot utbildning och husrum. Närheten under-

lättade kanske också för husmodern att hålla ett vakande öga på den övriga familjen.

Bokbanden i verkstaden tillkom på ungefär samma hantverksmässiga sätt som de gjort under tidigare sekel. Visserligen underlättades arbetet av pappsaxens och giljotinens tillkomst under 1800-talet, men arbetet rationaliserades ändå bara i begränsad omfattning.[13] De flesta arbetsmoment krävde fortfarande relativt sett stora arbetsinsatser av både Nanna, hennes gesäller och lärpojkar.

Nanna verkar förvånande nog inte ha varit medlem av Malmö Hantverksförening, något hon skulle haft fördelar av. Däremot upptager medlemsförteckningen över Sveriges Bokbinderi-idkare-Förening 1903 ”Nanna Granvall” som en av 11 medlemmar från Malmö. Sveriges Bokbinderi-Idkare-Förening grundandes 1900 i Stockholm. De skånska bokbindarna hörsammade tidigt föreningens uppmaning till sina kollegor i landsorten att bilda distriktsföreningar och 30 skånska medlemmar uppgick i densamma redan 1902.[14] I 1909 års publicerade medlemsförteckning finns fru Grönvalls namn inte med.[15]

Stilförrådet

Det berättas att Nanna var skicklig att förgylla böcker.[16] Hos firma Nanna Grönwall Eftr.[17] återfinner jag stilförrådet vilket av det tjocka dammlagret att döma inte har använts på mycket länge. Stämplarna och stilen är förvarade i fyrkantiga trälådor med regelmässigt utformade och tätt placerade hyllor och utdragbara grunda lådor. Samlingen omfattar c:a 220 stämplar, av dessa är ungefär hälften ornerade paletter, de övriga är ornerade stämplar och fileter.[18] Bågsatsen som vanligtvis brukar vara omfattande har bara 16 fileter; med tanke på de vid sekelskiftet så omtyckta jugendformerna kan man kanske gissa att det funnits fler av dessa i hennes förråd – av en förmodad linjesats återstår bara 2 fileter. I 3 lådor återfinns antikva mässingsstil i 6 olika grader men i de allra flesta av de 22 lådorna förvaras den mindre kostsamma men i Sverige vanliga blystilen. Den är delvis deformerad eller nedbruten och det är osäkert i vilken omfattning den tillhört Nanna.[19] De lådor med zinkklichéer som finns bevarade har till viss del framställts av hennes efterträdare och kan inte tillskrivas det ursprungliga bokbinderiet.

En stor del av stämplarna är med säkerhet beställda från någon av tidens många firmor i Tyskland och Danmark, deras firmabeteckningar är i de flesta fall dolda av träskaftet. Många av dem saknar ursprungsbeteckning och av deras form att döma är de av äldre datum, för detta talar även stämplarnas gravyr. Nanna berättar att flera av stämplarna är både gamla och sällsynta, kanske hade hon hade hon införskaffat ett urval av dem hos någon äldre kollega.[20] Till övervä-

gande delen bär stämplarna de jugendformer som präglade konsten och hantverket decennierna runt förra sekelskiftet. Nannas monter från Industri- Slöjd- och Konstutställningen i Lund 1907 visar på tidens bokbandsdekor och hur hon formgav band i denna stil.[21] Men stilförrådet innehåller också välbekanta pastischer av rokoko-, rocaille- och renässansstil vanliga under 1800-talet.[22] Dessa stämplar är dock av ett mindre och diskretare format än vad som vanligtvis återfinns i ett liknande stilförråd från denna tid, då stämplarnas graverade former under några decennier hade brett ut sig allt mer över bokbandens ryggar och pärmar. Några bladrankor, urnor och lyror får tillskrivas 1700-talets senare del och 1800-talets tidigare år. Stilförrådet innehåller en relativt stor mängd ornerade paletter och mindre stämplar som gav henne möjligheten att komponera varierande bokband och bokryggar i olika stilar. Så omsluter Nannas stämpelförråd bokbandsdekor från tre sekler.

Silvermedalj för bokband

Ett fotografi med Nannas diplomerade monter från Industri- Slöjd- och Konstutställningen i Lund 1907 förmedlar det första intrycket av hennes bokband. Hos hennes efterträdare hänger fortfarande de ramade diplomen från både denna utställning, då hon belönades med silvermedalj, och den föregående som ägde rum i Malmö 1896, då Nanna erhöll bronsmedalj för sina ”handförgyllda böcker”.[23]

Montern är fylld av bokband med drag av de olika smakriktningar som var rådande före och efter sekelskiftet 1900. I centrum står bokband med titeln tryckt i större stil på pärmen omgiven av slanka vegetativa cul-de-lampe-former i typisk Art Nouveau-stil.[24] Formspråket återfinns både på hel- och halvskinnsbandens pärmar och ryggar. Bland andra bokband finns en tecknad blomkomposition utförd i den mer fria stil som var vanlig före sekelskiftet.[25] Här har mosaikerna inte fått breda ut sig över hela pärmen utan begränsats till en ornamental mittposition. Flera av bokbanden har stilmässiga drag som kan härledas till det föregående decenniets vurm för medeltid och renässans. Till dessa hör den förgyllda markeringen av binden in på bokpärmarna på några skinnband, titeltrycket på frampärmarna känns mer modernt. Några av bokbanden gör skäl för benämningen halvskinnband då skinnet – likt på vissa band från 1400-1500-talet – dragits ut över halva pärmen. Dessa bokband och flera andra har kraftigt avfasade pärmkanter vars form ger associationer till 1500- och 1600-talens reformationsband med liknande pärmkanter. Mest iögonfallande till sin form är ett skinnband med dubbla ramar och orneringar i blandade stilar. Den yttre ramen är fylld av fritt hängande motstående båglinjer, mittfältet är utformat

Tillhör Universitetsbiblioteket, Lunds universitet.

efter hörn- och mittprincip med jugendstämplar, i övre och undre kant har mittfältet fyllts med ett band bestående av tre stämplar; bokryggens förgyllda komposition är mera modern med sina cirkelformade ornament. Detta band är ett stilmässigt virrvarr och om det är ett uttryck för dåtidens eller Nanna Grönvalls formuppfattning spelar kanske mindre roll. Det är i alla fall troligt att hon stolt över sitt hantverk önskat visa besökarna och de presumtiva kunderna allt vad hon förmådde erbjuda dem av kvalité, skönhet och funktion. Hennes monter uppvisar ett flertal halvskinnband i olika utföranden. Några är klassiska med förgyllda linjer runt bind och titeletikett, flera av överdragspapperen är utslätade kopior av tidigare seklers sköna papper. Några av bokbanden visar drag av den litet tråkiga utformning som kännetecknar en del av den svenska bokbandskonsten under 1900-talet. Till Nannas fördel kan emellertid framhållas den relativt sparsmakade monter som hon i sin helhet uppvisar. De hela skinnbanden är enkelt dekorerade och kan inte jämföras med de överdådiga praktband som utfördes av hennes stockholmskollegor. Fru Grönvalls monter utstrålar gediget hantverk och måttfullhet.

Tillhör Universitetsbiblioteket, Lunds universitet.

Bevarade bokband på Torups slott

Nanna var stolt både över sitt hantverk och de kunder hon hade på skånska slott och gods och vilkas bibliotek pryddes av hennes bokband; av dessa kan nämnas Torup, Svaneholm, Björnstorp och Trolleholm.[26] På Torups slott återfinns band utförda för fru Coyet med Nannas grå lilla signeringsetikett på bakpärmens insida. Några ljusa kalvskinnband med upphöjda bind och olikfärgade titeletiketter känns igen från hennes monter 1907, där *Svenska Akademiens Ordbok* fått samma typ av band. Men de allra flesta banden i Torups bibliotek är av annan typ än de tidigare. Diskreta tunna pappersband står instuckna mellan tyngre volymer. De ibland delvis oskurna inlagorna är inhängda i tunna pärmar överdragna med klistermarmorerat papper, förstärka i ryggens nedre och övre kant med pergament, titeletiketterna är ljust bruna eller gröna. De klistermarmorerade överdragspapperna är dragna eller tryckta i grå, bruna eller gröna transparenta färger. Några av är utförda i blandteknik, färgerna blandar sig och stänk och pölar till mönster som påminner om lavar och mossor. Kanske är dessa papper målade av Nanna.[27] Mest iögonfallande är halvpergamentbanden med rikt förgyllda ryggar i en täckande semé, dvs. över hela ryggen upprepade tryck av samma ornerade palett till ett enhetligt och täckande mönster. Dessa förhållandevis enkla inhängda band med vita försättspapper och harmonierande titelfält har konstnärlig kvalitet och förgyllningen är skickligt utförd på det glatta och hårda pergamentet. Ett annorlunda band är klätt i svart ylletyg, främre pärmen har en broderad blomsterkrans med titeln i centrum, försättspapperet har tryckt mönster och på bakre pärmens insida återfinns Grönvalls etikett. Enligt det kalligraferade främre pergamentbladet är boken *Gammal allmogeslöjd från Malmöhus län* en gåva till Henriette Coyet ”Den Swendska Hemslöjdens Wårdarinna” från Malmöhus Hemslöjdsförening. För övrigt återfinns enstaka bokband med Nannas signatur utan särskild dekor eller pregnans i arbetet; de kan vara utförda av hennes lärlingar eller under hennes sena sjukdomsår.

Renommé och efterträdare

Fru Nanna Grönvalls Bokbinderi kom att bli ett av de mer välrenommerade handbokbinderierna i Malmö de första decennierna av seklet. Hon hade en personlig stil i val av papper och utformningen av bokryggar som ger ett trevligt intryck. Verksamheten var kanske inte så stor men hennes arbete höll kvalitet. Pseudonymen Ex Libris skriver i *Sydsvenska Dagbladet Snällposten 1924:*

> Fru Grönvall binder såväl enklare som finare band, men soliditet och vederhäftighet prägla städse även de enklaste bindningar. /…/ Då vi häromdagen besökte henne, blevo vi i tillfälle att på mångahanda sätt konstatera hennes yrkesskicklighet, personliga smak och fina uppfattning. /…/ Fru Grönvall visar oss flera väl arbetande band där pergamentet kommit till användning.

Kanske var det några av de pergamentband som finns i biblioteket på Torups slott. På Malmö Stadsmuseum återfinns ett av Nannas pergamentband med rik guldornering över pärmar och rygg.[28] I museets referensbibliotek står flera halvskinnband av välbekant utseende med hennes signatur. Några brev ur museets arkiv berättar om de beställningar av bl. a. kapslar för katalog-lappar hon fick av museichef Ernst Fischer 1924.[29]

Nanna arbetade i sitt bokbinderi fram till sin död 1928; hon blev 69 år gammal. Hennes testamente är utfärdat 1927 då hon ”tillfälligt legat inne på Allmänna sjukhuset för att undgå operation av kräftartad tumör”. I *Svensk Bokbindare-tidning* återfinns nedanstående annons från början av 1928. Det är troligt att den avser Nanna Grönvalls bokbinderi.

Bokbinderi,

gammalt och ansett samt med nova inge vid Tavelgata i Malmö, säljes på grund av agarens sjukdom. Läs verkstad inka 70 kvm. gavrta. samt bredvidliggande bostad om tre stora rum, hall, kök och ungfrukammare. Varmledning. Årshyra för det hela kronor 2.800:- Årsomsättning 17.000 - 20.000 - kronor. Omsättningen bör av dräg person kunna avsevärt ökas och finnes möjligheter erhålla större lokalutrymme. Priset är synnerligen lågt. Sv. ed. Vänd genom 1928 postbox 133. Stockholm 1

I adresskalenderns register över handelsfirmor framgår att sonen Georg Grönvall administrerade företaget några år innan det i början av 1930-talet övertogs av bokbindare Ellen Rydbeck.[30] Åke Lindberg berättar att hans far, Gunnar Lindberg, som vid denna tid var lärpojke hos Nanna Grönvall, upprätthöll bokbinderiverksamheten efter hennes bortgång och under de år som bokbinderiet ägdes av Ellen Rydbeck. Gunnar Lindberg förvärvade sedan Nanna Grönvalls Bokbinderi av Ellen Rydbeck. Idag är Åke Lindberg innehavarna av Nanna Grönvalls Bokbinderi Eftr.

Interiörbild från Nanna Grönvalls bokbinderi strax efter att rörelsen överlåtits. På bilden syns Ellen Rydbeck och Gunnar Lindberg som senare förvärvade bokbinderiet. Foto: Universitetsbiblioteket, Lunds universitet.

Sammanfattning

Läser vi *Svensk Bokbindare-tidning* från den tid Nanna Grönvall var verksam finner man hur tidningens innehåll speglar den förändring branschen genomgick; äldre hantverkstekniker och traditioner skildras och blandas med inblickar i enskilda växande bokbinderiföretags framgångar. Tidningen rapporterar om upprepade bokbinderistrejker och diskuterar det höga kostnadsläget,

annonser säljer häftmaskiner samtidigt som svartvita bilder illustrerar de stockholmska mästarnas praktband utförda till förmögna kunder. I adresskalenderns yrkesregister ser vi att antalet bokbinderier i Malmö 1895 var 10 st., 1907 16 st., 1914 19 st. och 1928 22 st. Yrkeskategorin omfattar mindre bokbinderier, etui- och portföljmakare samt Skånska lithografiska AB och flera företag med mer omfattande framställning av böcker och kontorsmaterial. Den grafiska industrin växte, men det verkar som om de små bokbinderierna kunde verka vid sidan av de större företagens produktion ännu några decennier.

Nanna Grönvalls bokbinderi är ett av de många små handbokbinderier vars verksamhet fann ekonomisk grund ännu en tid innan hantverket mer definitivt slogs ut av de större företagens alltmer rationaliserade partibokbinderi. Hon utförde arbetet efter gammalt mönster och organisation och hennes företag levde av det goda rykte och den kvalitet hennes bokhantverk förknippades med.

Bokbandets historia hade emellertid redan med de tidigare 1800-talets förlagsband börjat få ett nytt innehåll; från att ha varit en hantverksmässigt framställd bruksvara har det under vårt sekel förvandlats till en maskinellt tillverkad och formgiven grafisk produkt. Bokbindaren blir i några få fall en konstnärligt habil hantverkare efterfrågad av en allt mindre skara bibliofiler. Nannas historia berättar delvis något annat. Hon var en liten med framgångsrik företagare och - som det verkar – ensamstående mamma till flera barn och med syskon som skulle försörjas. Kanske var omständigheterna ibland knappa och arbetet i verkstaden säkerligen tungt. Hon framstår som en kvinna med mental kraft och fysisk styrka, hon hade ekonomiskt sinnelag och konstnärlig begåvning. Jag blir nyfiken på hennes systrar, de kvinnor som kom att driva företag och formge bokband liksom Nanna: Greta Morssing, Sofia Bengtsson, Ida Petron, Elsa Ljunggren, Eva Sparre, Berta Svensson-Piehl, Ingrid Frostell, Ingeborg Börjesson och många fler.

Källor och litteratur

Muntlig källa

Åke Lindberg, nuvarande innehavare av Nanna Grönvalls Bokbinderi Eftr. har berättat om sin far Gunnar Lindberg, lärpojke hos Nanna Grönvall och sedermera innehavare av Grönvalls bokbinderi. Åke har låtit mig leta i hans verkstad och bistått med information om bokbinderiets ursprungliga inventarier.

Otryckt material

Stadsarkivet i Malmö

Malmö Hantverksförenings Gesällmatrikel 1895-1956.

Uppbördsverket i Malmö. Mantalslängder.

Testamentsregister 1926-1957. Rådhusrätten i Malmö. Dombok över ansökningsärenden. 1927:295.

Malmö Stadsmuseum

Korrespondens från Nanna Grönvall ställd till museichef Hans Emil Larsson 19.8.1907 och till museichef Ernst Fischer 2.1.1925.

Korrespondens från Ernst Fischer ställd till Nanna Grönvall 4.12.1924.

Inventarie MM 16087. Bokband.

Exemplen på Nanna Grönvalls signeringsetiketter är tagna från bokband ur museets referensbibliotek.

Tryckt material

Exlibris (pseud.), Bokbindare och bokkonst fordom och nu i Malmö. Råbinssons och Nanna Grönvalls bokbinderier de äldsta av stadens många firmor i facket. Sydsvenska Dagbladet Snällposten 7.12.1924.

Fru Nanna Grönvalls Bokbinderi, annons SDS 9.12.1924.

Falck, Hans & Fischer, Ernst, Malmö Hantverksförening 1826-1926. Ur protokoll o.a. handlingar. Malmö 1926.

Lindberg, Sten G., Bokbandslitteratur. En systematisk förteckning. Särtryck ur Biblis 1975.

Lindberg, Sten G., Mästarband 1630-1980. Bokbindarmästareföreningen i Stockholm 350 år. Stockholm 1980.

Malmö Stads Adress-Kalender 1892-1931.

Svensk biografisk kalender. 1. Malmöhus län. Utg. Hjalmar Gullberg och Torsten Uggla. Lund 1919.

Svensk Bokbindare-tidning. Utg. Sveriges Bokbinderi-Idkare-Förening. Årg 1-30, Stockholm 1901-30.

Föremålsförteckning

Nedanstående förteckning innehåller inventarier som kan tillskrivas Nanna Grönvalls bokbinderi. De tillhör för närvarande Nanna Grönvalls Bokbinderi Eftr. Bokbinderiet har säkerligen fler verktyg och andra inventeraier som tillhört Nanna Grönvall, här har jag valt att förteckna de föremål som med stor sannolikhet tillhört det ursprungliga bokbinderiet och lämnat sådant det råder osäkerhet om.

Skärmaskin – giljotin av gjutjärn, AUG. FOMM, No 7316, LEIPZIG-REUDNITZ

Pappsax av gjutjärn, AUG. FOMM, No 7317, LEIPZIG-REUDNITZ

Slagpress av gjutjärn, AUG. FOMM, No 7318, LEIPZIG-REUDNITZ

Glättagater, 6 st. i olika storlekar.

Glättkolvar, 2 st. i olika format.

Rullstämplar, 4 st. linjer i olika diameter.

1896 års Industri- och slöjd-utställnings diplom jemte bronsmedalj, tillerkänt Nanna Grönvall Bokbinderiaffär för handförgyllda böcker Malmö 20 juli 1896. Ramat litografi 620x450 mm.

Ramat fotografi, 107x140 mm., föreställande N. Grönvalls monter från Industri- och slöjd-utställningen i Malmö 1896.

Diplom för silvermedalj har tilldelats Fru Nanna Grönvalls bokbinderi, Malmö, för gott bokbinderiarbete. Lund den 27 juli 1907. Ramad litografi 650x480 mm.

Förgyllningsstämplar. Avdrag av ett urval ur det stämpelförråd som ursprungligen tillhört Nanna Grönvalls Bokbinderi återges i artikel i NTBB 84 (1997).

Fotnoter

[1] Uppgifter om Nanna Grönvall och hennes familj är hämtade ur mantalslängder, Uppbördsverket i Malmö; 45 S:t Petri 1895, 1897 och 1899; 53 Stjärnan 1902 och 1904; 65 Stadt Hamburg 1906 och 1912, samt ur svensk Biografisk Kalender. 1. Malmöhus län. 1919.

[2] SDS 7.12.24

[3] Malmö Stads Adresskalender.

[4] Brevhuvud, Nanna Grönvalls Bokbinderi 1924; annons SDS 9.12.1924.

[5] Svensk Biografisk Kalender, 1919.

[6] Testamentsregister. Dombok över ansökningsärenden 1927:295.

[7] Uppbördsverket i Malmö, mantalslängder 1897, 45 St Petri.

[8] Malmö Hantverksförenings Gesällmatrikel 1895-1956.

[9] Svensk Bokbindare-tidning, nr 4, 1928.

[10] Malmö Stads Adresskalender 1914.

[11] Bokbindare Ida Petron?

[12] Svensk biografisk kalender, 1919.

[13] Se föremålsförteckning.

[14] Svensk Bokbindare-tidning, nr 2, 1902.

[15] Svensk Bokbindare-tidning, nr 4, 1909.

[16] SDS 7 dec 1924.

[17] Köpenhamnsvägen 26 A, Malmö.

[18] Stämpelavdrag av ett urval av stämplarna avbildas nedan efter föremålsförteckningen. Samtliga stämplar har återgetts i bilaga till den uppsats som ligger till grund för denna artikel. (Avd. för bok- och bibliotekshistoria, Lunds universitet, 1997). Där redovisas även en terminologi för bokbinderistämplar.

[19] Blystil deformeras om den vid förgyllning värms till för hög temperatur. Blyet kan också brytas ner till ett askliknande pulver, basiskt blykarbonat, om det förvaras felaktigt t.ex. i lådor av ekträ eller spånplatta.

[20] SDS 7 dec 1924.

[21] Se bild.

[22] Jfr Lindberg, 1980, s 35f, 195-207.

[23] Diplom 1896. Med anledning av utmärkelserna har bokband av Nanna sökts på Kulturen i Lund men inga band återfanns där. Stadsmuseet i Malmö har emellertid flera bokband av Nanna Grönvall, dels i sitt referensbibliotek, dels som registrerat föremål. Universitetsbiblioteket i Lund kan inte upplysa om deras samlingar hyser eventuella bokband av Nanna Grönvall.

[24] Jfr Lindberg, 1975, s 224.

[25] Ibid.

[26] SDS 7 dec 1924. Tiden har varit för knapp för att besöka Trolleholm och Björnstorp. De böcker Nanna bundit till biblioteket på Svaneholm kan man inte längre återfinna där.

[27] I artikeln i SDS antyds att de handmålade papperen är utförda av Nanna själv.

[28] Malmö Stadsmuseum, MM 16087. Bandet är skänkt till museet av Nanna Grönvalls dödsbo 1929.

[29] Korrespondens mellan N. Grönvall och E. Fischer 12.4.1924 och 2.1.1925.

[30] Malmö Stads Adresskalender 1929 och 1932.